

Ландшафтна організація дитячих зон у парку Погулянка в м. Львові

Кривельов М. С.

Львівський Державний Лісотехнічний Університет
Кафедра екології та ландшафтної архітектури, м. Львів

Значні обсяги нового житлового будівництва в великих містах України свідчать про переростання проблеми «Реконструкція житла» в більш загальну — «Реконструкція міста». Проявами її реалізації є ущільнення забудови центральних районів міст і, з іншого боку, скорочення ландшафтних зон, які знаходяться поза межами центру. Негативні сторони урбанізації ні на кому не відображаються так сильно і так жорстоко, як на дітях. Ландшафтна паркова архітектура має можливість створити атмосферу свята, ярмарку, відкрити шлях до цікавих пригод для всіх дітей, які мають можливість вибрати заняття по своєму смаку. Наведено матеріали дипломного проекту, основна мета якого полягає в розробленні ігрових та спортивних зон відпочинку дітей з збереженням лісового масиву, враховуючі архітектурно-планувальні та ландшафтні особливості лісопарку Погулянка.

1. Постановка проблеми

Значні обсяги нового житлового будівництва в великих містах України свідчать про переростання проблеми «Реконструкція житла» в більш загальну — «Реконструкція міста». Проявами її реалізації є ущільнення забудови центральних районів міст і, з іншого боку, скорочення ландшафтних зон, які знаходяться поза межами центру. Це і самозахват територій ландшафтних зон жителями навколишніх багатоквартирних будинків під городи і сади і будівництво на цих територіях нових приватних будинків, яке дозволяється з порушенням чинних законів.

Від'ємні сторони урбанізації ні на кому не відображаються так сильно і так жорстоко, як на дітях. Місто характерне не тільки безперервною інтенсифікацією забудови, погіршенням мікроклімату, захопленням міських зелених просторів транспортом, розростанням звалищ, а також зростанням дитячої безпритульності, злочинності, наркоманії.

Рішення цих глобальних проблем не під силу одній архітектурі. Але потрібно створити або сформувані більш-менш ізольовані архітектурні простори, в яких був би можливий особливий фізичний та моральний мікроклімат, що пом'якшує від'ємний вплив міста на організми та душі дітей.

Ландшафтна паркова архітектура має можливості створити атмосферу свята, ярмарку, відкрити шлях до цікавих пригод для всіх дітей, які мають можливість вибрати заняття по своєму смаку.

В доповіді наведено матеріали дипломного проекту, який розробляється автором у Львівському Державному Лісотехнічному Університеті.

Основна мета проекту полягає в розробленні ігрових та спортивних зон відпочинку дітей, з збереженням лісового масиву, враховуючі архітектурно-планувальні та ландшафтні особливості лісопарку Погулянка, поєднання принципу зручності та краси, покращення та урізноманітнення ігрових комплексів в чудовому зеленому оточенні.

2. Урбоекологічний аналіз

Забезпеченість Львова зеленими насадженнями становить 728 га, що складає 6,8% від території міста і відповідає 10,6 м²/чол. при нормі 12,0 м²/чол., спостерігається підвищене рекреаційне навантаження на територію.

Погулянка знаходиться у другому зеленому колі м. Львова і оточена автодорогами.

В умовах підвищеної забрудненості міста великого значення набуває бережливе ставлення до зелених зон, які є важливим елементом відпочинку та оздоровлення населення, відновлює рівновагу між людиною та навколишнім середовищем.

Лісопарк Погулянка займає площу 129 гектарів, входить до ПЗФ України, охороняється як національне надбання, щодо якого створюється особливий режим охорони. Лісопарк є природним рекреаційним об'єктом, створеним на базі грабово-букового лісу, де проходить південно-східна межа ареалу бука в Європі.

Головні входи в лісопарк з вул.Погулянка та з вул.Дж.Вашингтона з'єднані пішохідно-транспортною трасою — головною алеєю. Над алеєю на висоті 14 м проходить пішохідний міст, який з'єднує житлові квартали, що

розміщені на вул. Дж. Вашингтона та на вул. Пасічній. В трьох місцях влаштовані металеві сходи, які забезпечують безпосередній зв'язок житлових кварталів з головною алеєю лісопарку.

Центр творчості дітей та юнацтва на Погулянці — складна за пластикою видовжена тричастинна будівля замикає перспективу парадної площі, широкий прохід під нею забезпечує візуальний та пішохідний зв'язок з парковою зоною біля природного ставка (рисунок 1).

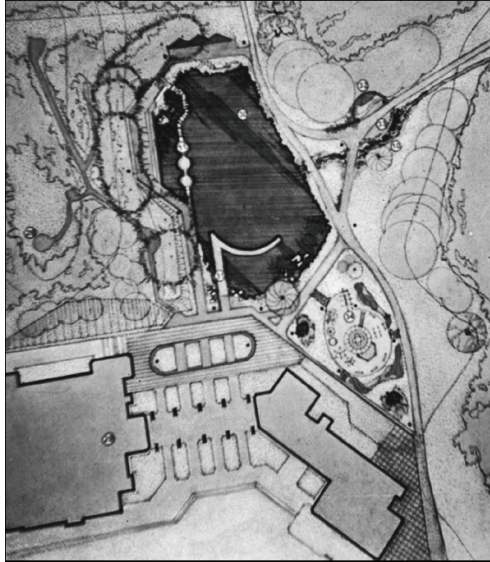

Рисунок 1 — Генплан парку

Погулянка сьогодні практично перетворилася на правдивий природний ліс, де є незначні вкраплення окультурених територій.

На території лісопарку знаходяться 4 водойми. Ставки природного походження перебувають у занедбаному стані і потребують розчистки від мулу.

Лави та ліхтарі вздовж головної алеї застарілі та поламані, потребують заміни. Зовсім немає урн для сміття.

У лісопарку є декілька джерел з питною водою і тільки два з них пристосовані для використання. Три джерела та дві криниці вздовж головної алеї занедбані.

Немає спеціальних місць, обладнаних навісами для відпочинку та колибами, де можна сховатись від дощу, а також влаштувати з друзями барбекю.

Покриття головної алеї асфальтобетон, інші доріжки вкриті битою цеглою.

Погулянка нині підлягає реконструкції. Великі ділянки лісопарку необхідно охопити ландшафтними рубками. Необхідно докласти багато професійного хисту до формування видового складу дерев і чагарників та розумного поєднання вікових категорій насадження.

Необхідно значно поліпшити благоустрій території лісопарку, зокрема системи ставків та джерел, мережі прогулянкових доріжок та місць масового відпочинку дітей та дорослих.

Лісопарк «Погулянка» — прекрасний лісовий масив, частина території використовується як місце прогулянок, частина оголошена заповідником.

Характерна риса лісопарку «Погулянка» — вільний режим відпочинку; відвідувач лісопарку гуляє; відпочиває на траві і біля ставків; має можливість у відведених місцях запалити багаття та приготувати шашлики, печену бульбу тощо.

Центр композиції — прогулянкова алея, яку можна назвати «алеєю здоров'я». По ній можна кататися на роликах та велосипедах.

Декоративній обробці в цілях збагачення ландшафту в лісопарку підлягають окремі вузли (галявини, майданчики, для відпочинку тощо), паркові дороги, алеї, ставки.

Завдання архітектора при проектуванні лісопарку полягає не в тому, щоб створювати нові ландшафти, а тільки в тому, щоб підкреслювати цікаві деталі природнього ландшафту (ліс, підлісок, рослинний шар, галявини, ставки, потічки) — надавати їм найбільшу виразність.

Погулянка, як перший на Львівщині лісопарк, повинна стати зразком лісопаркового будівництва. Вона є свого роду лісовою аудиторією для студентів Лісотехнічного університету.

3. Проектні пропозиції

3.1 Планувальна та ландшафтно-просторова організація території.

Запропоноване в даному проекті рішення є спробою створення в нижній та центральній частинах лісопарку «Погулянка» зручних мальовничих місць для ігор дітей та відпочинку дорослих.

Дитячі ігрові зони розташовуються неподалеку від будівлі Центру творчості дітей та юнацтва Галичини, тому органічно стають продовженням дитячого комплексу дозвілля.

Умови наближені до масштабу дитини, весь комплекс вирішено як невелике дитяче містечко з доріжками, галявинками, деревами та чагарниками, яскравими квітниками.

По аналізу території та основних компонентів ландшафту парк розділяється на такі зони:

1. Лісовий масив.
2. Зона тихого відпочинку.
3. Зона ігрових майданчиків для дітей молодшого віку.
4. Зона ігрових майданчиків для дітей старшого віку.
5. Спортивна зона.

Композиційна вісь парку — парадна алея-магістраль, якій підпорядковані всі зони території парку.

Парк розташований в мальовничій місцевості, де максимально використані існуючий рельєф, природні водойми та зелені насадження. Враховані особливості ділянки, виявлені та використані такі її якості, які можуть збагатити загальне архітектурно-просторове рішення. В композицію парку вклю-

чені існуючі водойми, декоративні якості яких посилені додатковими елементами. Рельєф біля фортеці підкреслений зеленими відкосами. Для влаштування спортивних майданчиків зроблені необхідні підпірні стінки.

При плануванні території та трасуванні алей враховані напрямки транзитного руху. Головні входи в парк влаштовані на кінцевих точках існуючої алеї-магістралі в місцях найбільшої концентрації пішоходів. Для більшої зручності відвідувачів існує ще декілька входів в парк.

Близькість міських проїздів з інтенсивним рухом транспорту потребує посунути місця відпочинку в глибину парку, але в безпосередньому наближенні до головної алеї, яка замкнута на запроектовані аркаду головного входу та адміністративно-побутовий будинок. Далі головна алея приводить до Центру творчості та плавно переходить в вул. Погулянка.

У східному напрямку за Центром творчості знаходиться зона тихого відпочинку з невеликим природним озером. В даному проекті пропонується розчистити озерце, вдосконалити його природну форму, створити мальовничу кам'яну доріжку-місточок з трьома острівками круглої форми та пристань з вільним підходом до води.

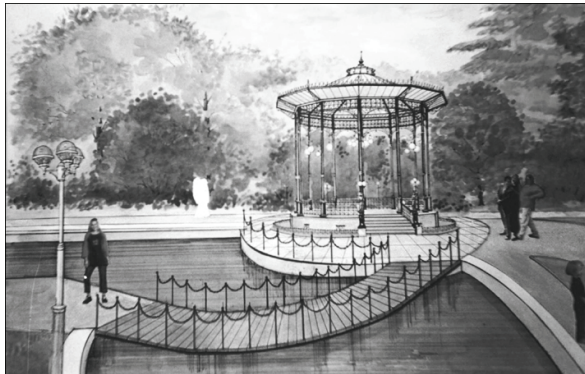

Рисунок 2 — Оглядовий майданчик

До озера примикає оглядовий майданчик та обхідні доріжки, викладені декоративною тротуарною плиткою (рисунок 2).

На південний схід від озера розташований пагорб з двома джерелами, які вважаються цілющими. До них потрібно влаштувати зручні підходи та майданчик з місцем відпочинку, обладнаний столиком та лавами. Джерело, що розташоване

біля підніжжя пагорба пропонується завершити кам'яним гротом. Іншому джерелу, що впадає в озеро, надається живописна форма, а дно і стінки його викладаються каменем.

Ближче до центру творчості пропонується розмістити дитячий майданчик для дітей молодшого та середнього віку, обладнаний різноманітним ігровим приладдям.

Широка головна алея достатня для руху двох зустрічних потоків людей, а в необхідному випадку для проїзду автомашин. Біля входу запроектована невелика автостоянка. Другорядні алеї та доріжки мають хвилясті контури і живописні повороти.

Майданчики — центральні елементи композиції планування парку: з лавами та ажурними альтанками — для відпочинку; дитячі, з ігровим обладнанням та елементами для спортивно-ігрових занять; спортивні — безпосередньо для гри в баскетбол, волейбол, бадмінтон, настільний теніс.

Ігровий майданчик для дітей з фізичними вадами розташований в безпосередній близькості до житлового району на головній алеї парку. На майданчику розміщена серія невеликих просторів, які вписані в систему стін, що створюють кільця. Кожна стінка зверху обладнується жолобом для стоку води. Передбачається велика пісочниця, яка захищена широкою парасолею з прозорого жаростійкого полікарбонатного склопластику, маленький басейн, башта для сходження (рисунок 3).

Рисунок 3 — Ігровий майданчик

Кілька майданчиків для ігор — гра з піском, невеличкий театр на відкритому повітрі з круглою сценою діаметром 6м і сидіннями, лабіринт, ігровий комплекс — запроектовані з врахуванням відповідного до дитини масштаб простору, необхідного для гри.

Природа — пагорби, струмки, ставки, озеленення; сталеве, пластикове та дерев'яне обладнання — використані при влаштуванні ігрових майданчиків для різних видів ігор великих та маленьких дітей в одному об'ємному просторі.

3.2 Озеленення

Озеленення збагачує архітектурну виразність планувальних вирішень комплексу парку.

В лісопарку, з давно сформованим деревостаном, алейними та рядовими насадженнями, висаджуються декоративні форми дерев і чагарників, яскраві розкішні квітники.

Групові насадження розміщуються на газонах та галявинах, акцентують кути поворотів доріжок. Групи влаштовуються з невисоких дерев та чагарників. Особливо привабливо виглядає поєднання верби білої з кулястою кроною та сланких хвойних порід — сосни гірської *ф. Mughus* та *ф. Pumilio*.

Між сланкими породами акцентом виділяються темно-зелена колона ялівця звичайного *ф. Suetica* та світло-зелена куляста ялина біла *ф. Nidiformis*. Ялівець віргинський *ф. Grey owl* з сіро-зеленою хвоєю гармонічно поєднується з ялівцем звичайним *ф. Suetica* та сосною гірською.

Дуже цікаве поєднання туї західної (*Thuja occidentalis* «*Sunkist*») з жовтою хвоєю, кипарисовика Лавсона ф. *Alumii Gold* з сребристо-салатовою хвоєю та сосни гірської.

Поодинокі насадження дерев і кущів декоративних порід застосовують для позначення поворотів, входів, зовнішніх сходів та як декоративний елемент на фоні зеленого масиву (ялина морська, верба пурпурна ф. «*Nana*», самшит вічнозелений). Особливо декоративно дивиться верба біла, ф. плакуча, яка використовується для акцентації водойм: біля озера, та біля потічка — створює гарну композицію з місточком.

Ліани — рослини, що в'ються: ломоніс Жакмана — *Clematis Jakmanii Moore*, троянди в'юнкі червоні «*Blaze Superior*» — застосовуються для декорування огорожень, пергол, підпірних стін, альтанок.

Газони: на відкритих ділянках — партерні (стрижені) та звичайні паркові під дерева і кущі. Газони також є елементами оформлення та укріплення земляних відкосів. Основний газон з райграсу пасовищного.

На дитячому майданчику необхідно висіяти газон стійкий до витоптування.

Квіткове оформлення — у вигляді партеру, клумб та работок, для «підбивки» групового насадження дерев та кущів, невеликі самостійні групи та великі масиви на газонах.

Для дитячого парку вибираємо активні сонячні кольори — жовтий, оранжевий, червоний — які створюють враження світла та радості.

Червоні:

- Астільба китайська (*Astilbe chinensis*) «Гранат» та «Пуміла»;
- Очіток білий (*Sedum album*) «Корал Карпат»;
- Піретрум червоний гібридний (*Pyrethrum x hybridum bort*).

Оранжеві:

- Енатера багаторічна (*Oenothera perennis*).

Жовті:

- Гайлардія гібридна (*Gaillardia x hybrida bort*);
- Молочай багатокольоровий (*Euphorbia polychroma*);
- Крокус «Ларжест Елоу» (*Crocus*).

3.3 Архітектурне вирішення будівель і споруд, малі архітектурні форми

Парадно-прогулянкова зона та зона тихого відпочинку розташована вздовж головної алеї, яка є її складовою:

- головний вхід в парк вирішений в вигляді аркади з трьох арок, які виконуються з вигнутих металевих труб діаметром 100 мм, декоративних металевих елементів та прозорого жаростійкого полікарбонатного склопластику;
- адміністративно-побутовий будинок органічно та композиційно пов'язаний з головним входом. Це сучасна двоповерхова цегляна споруда з металевим каркасом та дзеркальним осклінням, в якому буде віддзеркалюватись мальовниче природне оточення. На першому поверсі повинні розміщуватись: прокат ігрового обладнання, самокатів, велосипедів, скейтів, роликів тощо; санітарні вузли; телефон; кіоски. На другому — адміністративні приміщення, приміщення обслуговуючого персоналу парку, медпункт;
- альтанки, виконані з декоративних кованих металевих елементів та жаростійкого полікарбонатного склопластику, що надає їм ажурного вигляду. Ще більш виразними роблять їх кулясті світильники, ажурне огороження, сходишки та бронзові статуї;
- лави зручної класичної форми, виконані за органомічними нормами і правилами з декоративних кованих елементів та дерева;
- урни — необхідний елемент обладнання парку;
- паркові ліхтарі — з світильниками кулястої форми, трьох видів по висоті (партерні, торшерні та високі — алейні);
- каскад ставків, розташований в добре освітленому затишному місці, виконаний з бетону та каменю, має живописну криволінійну форму. Для нього обов'язкова система фільтрації та очистки води, водні пілососи, спеціальні сітки;
- фонтан — скульптура, водні струмені якого надають динаміку скульптурній композиції, підкреслюють красу водного потоку;
- плаваючі фонтани примінені на водній поверхні озера, прикрашають його вигляд та надають більшої декоративності.

Зона дитячих майданчиків відділена від зони тихого відпочинку потічком та існуючою смугою зелених насаджень. Перехід між зонами передбачений по мосту через потічок:

- міст — зв'язуючий елемент двох зон, виконаний з металевих конструкцій, покритих дерев'яним настилом. Огороджуючі конструкції виконані з декоративних кованих металевих елементів;
- фортеця — імітація старовинної фортеці з каменю та дерева, але виконана в масштабі дитини. Є можливість влаштування в ній літнього дитячого кафе або виставки дитячої скульптури, виробів прикладного мистецтва;

- комплекси для самих маленьких: пісочні дворики, лавочки, дерев'яні та метало-пластикові городки, а також елементи у вигляді фігурок тварин;
- комплекси для дітей середнього віку: ігровий корабель та паровоз, великі горки, тобогани, каруселі, лабіринт, елементи для лазання.

3.4 Благоустрій території

Покриття — звичайно, щебеневе з верхнім декоративним шаром, обробленим кольоровим піском, цегляною, мармуровою або гранітною крихтою, кольоровою бруківкою та різними видами тротуарної плитки, в тому числі — екологічної.

Для головної алеї-магістралі, по якій можливий проїзд автотранспорту, промінюється покриття з керамічної кольорової бруківки.

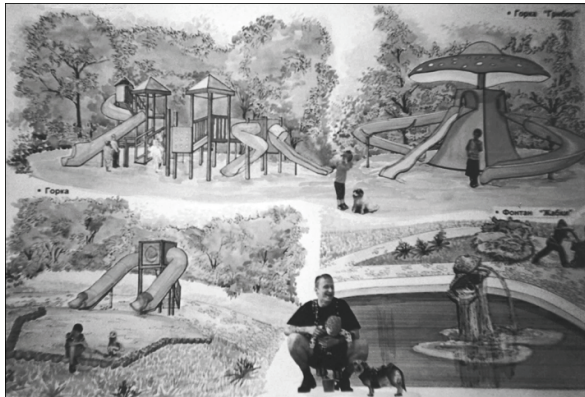

Рисунок 4 — Варіанти зонування

На ділянках прилеглих до головної алеї — вхідній зоні, зонах відпочинку, візерунок та колір покриття змінюється, можливі різноманітні варіанти кольорів та їх сполучень (рисунок 4).

На другорядних доріжках влаштовується покриття з цегляної (гранітної або мармурової) крихти.

Дитячі майданчики мають екологічне покриття з спеціальних плит, які можуть укладатися на газон.

Для організації спортивних майданчиків на складному рельєфі необхідне влаштування підпірних стінок. Навколо майданчиків обов'язкове високе сітчасте огороження.

Спортивні майданчики покриті резинобітумом або синтетичним матеріалом «Регупол».

Для влаштування фортеці та організації рівної площини її внутрішнього двору застосовані відкоси.

На окремих ділянках підйоми організовані пандусами, в інших — зовнішніми сходами з неслизьким або рифленим покриттям.

Більшість львівських парків — це пам'ятки архітектури та історії.

За офіційним реєстром департаменту міського інженерного господарства, у Львові на сьогодні існує 20 великих паркових територій. В їх обслуговування входить мінімальний догляд за деревами, травою, стежками тощо.

Відсутність гідного догляду за парковими зонами є однією з найбільших проблем Львова.

До 1939 року у Львові існувало і плідно працювало Бюро зелені і благоустрою, яке відповідало за кожне дерево в місті. За старих часів на вулицях нашого міста росли цитрини та пальми, і було близько 60 господарств — розсадників рослин. Сьогодні є лише кілька, з досить обмеженим асортиментом.

Львівські парки дичавіють. Якщо паркам не забезпечити нормального догляду, за 5 років їх стане набагато менше. Потрібно змінити ставлення до парків, привернути до них увагу, створювати на їх базі соціальні, реабілітаційні та навчальні програми, надати їм функції оздоровлення і відпочинку, захисту дитинства та їх ігрового простору.